

משפטי מצוה זו בסוף מנהדרין. (שופטים וישעיהו. הלכות ספרים פ"א):
 מצוה קע"ה היא שצוה נטות אחרי רבים כשתפור מחוקקת בין ההבמים ברין טריני
 תורה כרה ואו וכן נמשך ונפה ברין פרטי בין ראובן ושמעון דרך משר כשתפור מחוקקת בין רייני עירם
 אם שמעון הוא חייב אם ראובן. נמשך אחר הרוב. והוא אמרו יתעלה אחרי רבים דהטות ובן ובכאור

אמרו

יד ה' צוה

מהייב להמיר על עלנו שלא לעשות כהוראתם אם ידע שטעו. אבל בקום ועשה. כגון שהורו על שומן שהוא חלב. מלוח ומזוכר צעכה ולית שלא לעשות היפך הסכמתם:

וער הסכמת צ"ד הגדול חזן מלשכת הגזית. כגון צ"ד שציננה ושכחושה וכדומה. אין בהם דין זקן ממרה כלל שיחייב בהם המורה לעשות שלא כהוראתן מיתת צ"ד, כמו שאמרו בסנהדרין (י"ד ג.) מלאן אביה פגי והמרה עליהם יכול תהא המרתה המראה. ת"ל וקמת ועלית אל המקום. מלמד שהמקום גורס. ומי"מ עוברין העושיין שלא כהוראתן על עשה דע"פ התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה. ועל לית דלא תחור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. כמו שאמרו בספרו ונחת לרבות צ"ד שציננה. ונתנאי שיכיו כל חכמי ישראל שצא"י בשיבתם ונמנו וגמרו אחר משא ומתן ענ דבר אחד שהוא מה"ת. ואין די במספר של שבעים ואחד כסנהדרין של לשכת הגזית. כמו שגראה מדברי רבנו צפי"מ צפ"ק בשבת לענין י"ח גזרות. שכתב שם וז"ל ונתקצן שם קצון גדול עד שלא נשאר בלוחו דבור מי שיהיה ראוי כהוראה ולא היה בלוחו המעמד. והיה צ"ש יותר מצ"ה והתורה כתבה אחרי רבים להטות (ועיין שבת ל"ד א.) ואינם עוברין אלא על מה שאמרו והסכימו בפרוש התורה כגון הדברים שלמדו צ"ג מדות. או במשמעות הכתוב עלמא. או במה שקבלו הלל"מ מתורה שבעל פה. אבל העובר על הגזרות והתקנות שאין להם שרש בתורה אלא שעשו והסכימו למשמרת התורה ולגדר שלה. אינו עובר לא על העשה ולא על הלית מה"ת דאינם אלא מדרבנן. וע"ז אמרו (צרכות י"ט ב:) כל היינו דרבנן אלאו דלא חסור אסמכיהו (רמזין שס) ותשלום דברים אלו עיין בשרש הראשון ולקמן עיין קע"ה קע"ו:

מצוה קע"ה

[א] בין דיני ממונות איסור והיתר. או טומאה וטהרה. ואפילו דיני נפשות. עיין בשרש הראשון. ובמש"ש (אות כ"א) ודוקא ברובא דאיתא קמין דאז קי"ל דרובא ככולו והמיעוט כמאן דליחא דמי. דגם הם לריכס לעשות כהמרוצים. ובאיסור שנתערב בהיתר. האיסור נהפך להיתר. ואין כאן משום ספיקא כלל. אבל רובא דעלמא דליחא קמן כגון רוב מלוין אלל שחיטה מומחין הן רוב צעילות אחר הצעל (סוטה כ"ז) רוב נשים בתולות נישאות (כתובות ט"ז) רוב ע"ה מעשרין הן וכדומה הרבה צע"ס. אינו אלא ספיקא. אלא שהתורה אמרה לילך אחר רוב כזה כדילפינן צפ"ק דחולין מקראי ע"ש. ואין הולכין בזמנו. או בפקוח נפשות אחר רוב כזה עיין תוס' צ"ק (כ"ז ג.) ותוס' חולין (יא"ח):

וכתב הרא"ה בספר החינוך (מלוח ע"ח) וז"ל ובתורת רוב זה לפי הדומה הוא כששני כחות החולקות יודעת בחכמת התורה צדקה. שאין לומר שכת חכמים מוטעת לא תכריע כה צורים מרובה ואפילו כיוצאי מלרים עכ"ל וסוף דברים פשוטים ומצוררים הנה. אמנם תחילת דבריו שכתב דבעינן שני כחות החולקת יודעת בחכמת התורה צדקה. אין לזנו לומר שיהיו שוין בחריפות ובחידוד. אלא ר"ל שיהיו שוין בידועת התורה כמו שמסיקי. דענן הנמנע הוא שיהיו אפילו שני ת"ח שוין כאחד בלמלוא. וכש"כ שני כחות מתלמידי חכמים הרבה. ואיה שוקל איה סופר כשרונות רוחניות. וי"ה שאמרו ביצמות (י"ד וט"ו) כי אזלינן בחר רובא. היכא דכי הדדי ניגבה. הכא צ"ש מחדדי טפי היינו דאמרין משום דמחדדי טפי אלו התוכחו יחד בעמדם למנון היו צ"ש גוברין את צ"ה בדבריכם וסברותיכם. ומכריעין הלכה כמותם. כדאשכחן צ"ה דברים שעמדו למנון ורבו צ"ש על צ"ה (שבת י"ד ג.) אבל אם אחרי שעמדו למנון היו צ"ה רבים על צ"ש פשיטה דלא היו צ"ש עושין בדבריכם. ולא היו עוברין על גזירת הכתוב אחרי רבים להטות. אף דמחדדי טפי. כי צ"ה היו יודעין את התורה כמותם. (עיין יצמות ט"ו א.) ומה"ט אמרינן דיני נפשות מתחילין מן הל"ה. ועיין צפ"ק ס"ס רמ"ב ע"ש:

ובבב"ל מלוח זו גם כל הענינים הנלרכין לציבור. וכל המנויין שלרכין הליצור למנות על עלמן. מלוח על המיעוט לשמוע אל הרוב משום אחרי רבים להטות. וכ"כ הרא"ש בחדושה (וכלל ו') גראה לי שהסכס הקבל תלוי ברוב דעות. שעל כן תלוקי דעות אמרה תורה אחרי רבים להטות. וכן הוא צי"ש (חולין פ"א) צעם תשובת מהר"ם דכל נוילי דקבלה לענין מנינו שצעה טובי העיר. גבאי העיר וכל כה"ג הולכין אחר הרוב. וכן מוכח מדוכתי טובא צע"ס. וכל זה אם היו כלם באספה אחת. אבל לא מהני אם קבצו חתימות של רוב בליצור אחד אחד צביתם. כמו שביארנו לענין דיינים. ואם קראו כל בני העיר לאספה בדבר ידוע. ולא באו רק מקלחם. אותן המיעוט שצאו מה שעשו עשו. ומתחייבין כלם לקיים החלטתם. ואותן שלא באו אצדו זכותם. ואין צידם למחות. הן העלו באחרונים. וכן הוא:

[ב] ואין בנלוה זו חובת הגוף כסוכה וליבז שיהיה מחויב לעשותה עכ"פ. ואף לא כלילית ומזוה שמי שמתכסה בטלית או

אמרו (חולין י"א) רובא דאורייתא וכבר התבאר
משפטי מצוה זו ורקוקיה ופירושה במקומות

יד הלוי

פסנהדרין (שופטים ושופטים. הלכות ספרים פ"א):

מצוה

או דר צבית מחויב לעשות לו לילית או מזוזה בהכרח. שנאמר ג"כ כאן אם זכה צדן צרוב דיינוה או
נחבטלו לו איסור בהיתר צרוב. שיהא מלוב מוטלת עליו לקבל מחבירו מה שזכה צדן, או לאכול התעורבות לקיים מ"ע
של אחרי רבים להטות. כמו שראיתי מי שהאריך בזה בדברים שאין להם שחי, אלא הרי מלוב זו כמלות שחיטה, שאין
שום מלוב לשחוט צ"מ, ואין מ"ע באכילתה לאחר ששחטה, אלא המלוב הוא המניעה שלא לעשות הכיפה, או הדין אף
לכובג צהם כשיזדמן לפניו הוא המלוב (עיין לעיל מלוב קמ"ו) וכן נראה שהצין הרשב"ץ צוה"ר שכתב על דברי רבינו
צמלוב זה, וז"ל והרב ז"ל הביא צמנין המלות לטעות אחרי רבים, והביא ראייה ממאמרם רוצה דאורייתא, ולולא שאמרה
הרב, הייתי אומר שזכו דקדוק אחד מדקדוקי הדיינים שנשפטו בלדק, והלדק הוא ללכת אחרי הרוב, ואמרם רוצה דאורייתא
כן הוא האמת, אבל לא יחוייב זה היותו צמנין המלות, שכן אמרו חלילין דאורייתא בפ"ק דסוכה, וכן אמר בפרק המדיר
(ע"ב) פרועת ראש דאורייתא, ואין נכבדין צמנין פרוטי וצנזור פי' שלש מניין (מ"ב) אמרו רובו ככולו דאורייתא וכו',
ידין זה נכנס צמנין המלות, וכן באמרם רוצה דאורייתא אינו מחוייב היותו נכנס צמנין המלות עכ"ל, ומדפריך מהא
דאמרו חלילין דאורייתא ומרובו ככולו, משמע דהצין צבונת רבינו כמו שכתבתי דהצין הוא המלוב, דא"כ אלא יש
באחרי רבים להטות מלוב בחיוב, לא פריך מירי מחלילין, דאין שום מלוב או מניעה בתורה שלא נטבול בדבר החולין,
ואפילו טבילה עלנוה כתב רבינו (בעשין ק"ט) דאין צה שום סרך מלוב ע"ש, אלא ודאי כמו שכתבתי :

ומ"מ קושיה הרשב"ץ מחלילין לא קשה מידי דחלילין ודאי הוא מדקדוקי וחנאי הטבילה כמקוב חסר וטבילה ככלי
דאם טבל צהם או בדבר החולין לא עלתה לו טבילה, משא"כ מ"ע דאחרי רבים להטות, הוא דין הכולל דברים
ופרטים מיוחדים שאינם שייכים כלל למלות בלדק תשפוט עמיתך, או ושפטו העם משפט לדק, ודין הוא שימנה בפ"ע,
וגם מהא דאמרו רובו ככולו דאורייתא לא קשה מידי, דהוא בכלל צמלוב זה עלמה של אחרי רבים להטות, דגם כאן פסק
רוב הדיינים ככולם והמיעוט כמאן דליהא וכו"ל הוא :

וכן מהא דאמרו פרועת ראש דאורייתא, אין שום קושיא, דאינו מלוב בפני עצמה, ותלוי צמקום וצמנין, וצמקום שהגשים
כלן ובכללן גם הצתולות אינן יולאות לשוק צפריעת ראש, אלא מכוסות ועטופות כעטיפת הישמעאלים, צודאי כל
אשה היולאת לשוק צאתו המקום צראש מגולה, ואפילו מקלת שערותיה מגולין, ואפילו צפאה נכרית, הוא פריאות יתירה
וערוה לכל המסתכל צה, וגשואה יולאת שלא צכתובה, כי כל מקום צאשה שדרכה להיות מכוסה, וגלאתה הרי היא גילוי
ערוה ופריאות, ועוברת גם על פ"ע, שתעורר צה הצמדה והתאור צלל הצברים הרואים אותה שלא צמתכוין, אין הפרש
צין צתולה לאשת איש, ואם איסור א"ח חמור, מה צכך הלא גם פנויה צלל עריות כצואר צסנהדרין (ס"פ צן סורר)
ימה גם שכל הפנויות צזה"ז נדות הן, וכן כתב הרשב"ץ (פכ"א מא"ב) והטוש"ע א"ח ס"י כ"א צהדרא וז"ל לא ילכו
צנות ישראל פרועות ראש צשוק, אחת פנויה ואחת א"ח עכ"ל והוא מש"ס כתובות שם דתנא דצי רבי ישמעאל אזכרה
לצנות ישראל שלא ילכו פרועות ראש, ולא חלק צין פנויה לאשת איש, וכ"כ הכ"מ והצ"ח, וצתשובת מים רבים הביא משם
מר זקנו הגאון, כי גשתומם על המראה צאיטליא וקושטנטינא שראה שם הצתולות יולאות צקליעת שערן על כתיפן, כי לא
הסכין לראות פריאות כזאת צמקומה והצ"ח ושאר נושאי כלי השו"ע תמכו על דברי הרשב"ץ והשו"ע, דהא המנהג פשוט שהולכין
הצתולות פרועת ראש צשוק, ע"ש שמיישב דצריהם צדוחק הנראה אבל האמת יורה דרכו כי מקומות מקומות יש והכל תלוי צמנהג
המקום וכנראה היה המנהג צאיטליא וקושטנטינא כמו שהיה המנהג צמקום הצ"ח והמ"א צתולות יולאות וראשן פרועות,
ישואות אינן יולאות אלא צראש מכוסה, וכמו שנראה שהיה המנהג ג"כ צרוב מקומות צזמן התלמוד, (עיין רפ"ב
דכתובות) וגדולי פוסקי הראשונים, (עיין שו"ע או"ח ס"י ע"ה) ושם צודאי הצתולות מותרות כי דרכן צכך כמ"ש הטוש"ע
שם, וישואות אסורות, יאם ילאת אז וראשה פרועה, ואפילו מכוסה צפאה נכרית, הרי זה פריאות ועוברת על דת משה,
כי מה לי שערות עלמה הדצוקים צראשה, או הכיחה על ראשה צמקום שלא נסו צאלה, ולא לחנם הרעישו גדולי ישראל
הצאר צצט, והשאלת יעב"ץ ועוד כמה גאונים צזמנם על השלטי הצברים (צצח פרק צמה אשה) שהתיר לנשים צזמנו
ללאת צפאה נכרית על ראשן, וכן לא יעשה צמקום שאין דרכן צכך וגילוי ערוה הוא צמקומן, אכן למרות רוחן של
הגאונים הצדיקים ההם, ולמרות הקללות והחרמות שהטילו גאוני הזמן כפעם צפעם על הנשים פורלות גדר צזמנם,
התפשט המנהג הזה של פאות נכריות צכל ערי אירופא, והנשים צכר התרגלו צזה, ואין עוד מי מגדולי ישראל שפולה
פיי למחוח צהן, כי צאמת אחרי שהורגלו צאלה, ודרכן צכך לא היה עוד שום איסור ושמן פריאות לאשה ללאת לשוק צפאה
נכרית מטעם שיצארנו, אכן הנשים לא הסתפקו צזה, ומעט מעט התחילו לפרוק מעליהן גם עול הפאה נכרית המצוהם
יהימסוכן, וללאת צשוק פרועות ראש צשערותיהן הטבעיות, ולא שמעו לקול שאגת הכפירים רועי ישראל שיתנו עליהם צקולן,
עד שנחפשו היום המנהג כמעט צכל ערי ישראל, וציותה צמקומנו צארן החדשה, שכולן יולאין היום פרועות ראש צשוק
וכבר היה דצבר אף לנשי ישראל הכשרות והלנועות, ומי הוא שיערב לצו לגמור דיין כפרולות וכעוברות על דת, דא"כ
לא

מצוה הע"ז היא שצונו למנות שופטים ושופרים ויחזירו את הנומים מדרך האמת אריה על כרחם שיכריחו לעשות מצורת התורה [א] ויצוו לעשות טוב ויחזרו מהרע [ב] ויעמידו הגדרים

ע

יד הר"י

לא הכחח צח לאצרכם אצינו יושבת תחת צעלה. והכוננות נעשה לאחותנו? חלילה צנות ישראל נאות וכשרות בן אלא שעניות דעתן שהורגלו עלמן צתחלה צפאות נכרי נוולתן. ואחרי שדרכן כהיום בן הכי בן כצחולות לפנים שכיו דרכן צכך ולא נאסרו צזה. ושערותיהן כצשן שהמקומות שדרכן להיות מכוסות אסור לגלותן. כמו שדקדק הטור (סי' ע"ה) וכתב "טעם המגולה צאשה צמקום שדרכה לכסות. וכן שער של אשה שדרכן לכסותן אסור לקרות ק"ש כנגדן" אצל המקומות שדרכן להיות מגולות צין צצשן צין צצשן. ופרש"י מדמשבה לה קרא צגובה. ש"מ תארה היא" היינו המקום שדרכן לילך צצשן ערוה שגאמר שערך כעדר העזים. ופרש"י מדמשבה לה קרא צגובה. ש"מ תארה היא" היינו המקום שדרכן דאלת"ה. אלא לימוד גמור הוא מדברי קבלה לכל מקום ולכל זמן. מדוע לא למדו ג"כ כי אף האשה ערוה שנאמר אפך כמגדל הלבנון. עיני אשה ערוה דכתיב עיניך יוניס וכיוצא צאלו שזכר שם. ויגיד עליו רעו שגאמר שם קול צאשה ערוה שנאמר כי קולך ערב. ואעפ"כ כתבו בהגהות מיימון הוצא צצ"י וצצ"ה שם דקול הרגיל צו א"ן לחוש. והוא כמו שכתבנו וכ"כ צמקורן של דברים שם דאמרו פרועת ראש דאורייתא היא. דכתיב ופרע את ראש האשה וכ"י פרש"י ז"ל צפירוש השני שכתב עליו וכן עיקר. דלמדו זאת מדכתיב ופרע מכלל דהכוח שעתה לאו פרועה הוה. ש"מ א"ן דרך צנות ישראל ללאה פרועות ראש עכ"ל. ומצוה דרש"י עלמו כתב דצמנהגא תליא מילתא. ועיין רש"י סנהדרין (ג"ה צ. ב.) וכ"כ צמרדכי צשם ראצ"ה (פרק מ"ש) כל הדברים שהזכרנו לערוה. דוקא צמקום שא"ן רגילות להגלות וכ"י ע"ש. וזה פשוט וברור א"ן כל ספק צו. וא"ן א"ן תוכה ח"ו על דורות הראשונים שהיה אז מנהג כל צבדכ צת מלך פנימיה. ולא ילאו הנשים לחץ כלל. וכאשר הולכרו ללאה עטפו שער ראשן ולפעמים גם פניהם. לכסות יפין מעין רואים. ואך לבעלן צציתן הראו כוד יפין כי זה היה ישר ונכון צעת הריא צערי אציה ואפריקא אשר גם גשי העמים ההם עשו כן. ועוד יותר שהצבילו את נשותיהן צצית מצלי תת אותן ללאה החולה לשוק לעולם. אצל אחרי שהנשים השליכו מעל ראשן את הקלחות והשצכות והמעטפות. והתחילו ללאה החולה. ולתת ולשאת עם האנשים. מדוע נתנו את ראשיהן צעול הפאה הנכרית הנעשה משערות הנשים מדלת העם המתות צצית החולים מכל מחלה מצדקת. כמו שהוצא צצשבה מאהבב (סי' מ"ז) ומלצד איסור שערות כמת שלדעת הרשב"א והרמב"ן ועוד גדולי הראשונים. אפילו צצל גוי אסורים צהנאכ מה"ת (ע"ש צצשבה סי' מ"ה) עוד יש חשש סכנה צשערות אלו. כמו שכתב רצינו צפירושו למשניות (פ"ו משבת) ואם השתמשו צפאה נכרית גם צזמן הש"ס כמזכר צכמה דוכתא. אינו אלא למי שהיה לו צראשו קרחת או גצחת דלא היה אפשר לו צלא"ה. ואותן המועטין אפשר שכיו נזכרים לקח משער אדם חי וצריא ואף צזה אמרו צצזיר (כ"ה צ. ב.) ורצו מאיר אצב צפאה נכרית אצידו דוכמה לא ינחא ליב. וכמה חששו רז"ל לתקנת צנות ישראל שלא תחגנו על צעליהן. וא"ך צצא אצחנו לכוף את צנות ישראל ללבוש על ראשן פאה נכרית ולהפוך הודן למשחית. ואם צימיהם היו היבדדים אצוכחים כדי שלא לעורר שגאה וקנאה מן הגויים אשר צחוכם יצבו. לשאת אות קלון על מלחם ולומר לכל יהודים אצחנה. כמו שכתב הרב צצשבה מאהבב (סי' מ"ה) אצל צזמנו זה. צין הגויים אשר אצחנו יושבים היום צחוכם. הכה נהפוך הוא. ואם כל צנות ישראל זקנות ולעירות יכיו מוכרחות לכסות ראשן צפאה נכרית צשוק. נהיה לשמלה ולקלס צענייהם. וכפראי אדם שאינן מן הישוב. ושאיןן כדאי להכניסן לארץ. ככחינים שהולכים צקליעת ראשם. ושם שמים ושם ישראל יהיה מחולל צאופן נורא מאד כידוע:

ואמנם רבנן קשישאי גאוגי עולם צזמנס שלא הסכימו לראות צנות ישראל ואלאות וראשן פרועה צפאה נכרית על ראשן הרעישו עליהן עולם ומלואה. וחששו על הפריעות מקלקול נשמתן יותר מסכנת גופם הנשקפת להן מהפאה נכרית וצדק וצמשפט עשו זאת. כי אחרי שלא היו דרכן צכך היה צחמת פרילות ועצירת דת כאמור. אלא שצנחאם לפריעות עקמו עלינו — אם צמתכון או שלא צמתכון — את פשטות דברי רז"ל (שבת סי' נזיר כ"ה ורפ"ב דכתובות) עד שמי שיש לו מוח צקדקדו לא יצבול זאת. עיין צצצריהם. והאמת שעינן דברים אלו האסורין והמותרין. א"ן צש"ס ופוסקים ראשונים יסודם. אלא צמנהג הליכות הנשים צמקום וצזמן ההוא. כתבתי כל זה ללא להלכה למעשה רק ללמד זכות על צנות ישראל: **הנה** הארכתו יותר מהנורף לענינו ועכ"פ נראה כי א"ן מקום להכניס פריעת ראש צמנין המלות אם כי צגמרא אמרו דאורייתא הוא. אחרי שתגוי צמקום וצזמן. וצמקום שדרך הנשים לילך צפרועת ראש. א"ן צו לא מלוא ולא מניעה לא מדאורייתא ולא מדצבנן. ואולי מזה הטעם לא הכניס הרשב"ץ עלמו צמנין מלותיה. וצלא"ה א"ן כאן ריח קשישאי מחילין ופריעת ראש וכיוצא צאלו הרבה שאמרו צש"ס דאורייתא הוא. אם כי בן הוא האמת. אצל כ"ז שא"ן מקרא צחורה צלשון מלוא או אצכרה מורכ ע"ז לא יחשצו צענין המלות. כי א"ן לנו צמנין הצר"ג אלא לשון הצורה עשה או ל"ת:

מצוה הע"ו

[א] בין צצרים צצין אדם למקום צין צצרים צצין אדם לחצורה [ב] אף צצרים שאינם מהמלות המפורטים צחורה

וגו י"ג העובר עד שרא יהיו מצות התורה ואזהרותיה גדרונות לפי אמונת כל איש ור' ומתנאי מצוה זו שיהיו השופטים האלו מדרגה למעלה ממדרגה וזו בשיתמנו בכל עיר והן שרשה ועשרים דיינין ו' מקובצין כלם במקום אחד ו' בשער העיר ו' שהיא ראויה למספר הזה ו' ואלו הן סנהדרי קמנה ו' ויתמנו בירושלם בית דין הגדול משבעים דיינין ויתמנה אחד עד אלו

השבועים והוא ראש ישיבה והוא שקראוהו חכמים נשיא גם כן ויא' ויהיו כלם מקובצים במקום אחד מיוחד להם ו' ועיר שאנשיה פועמין שאינה ראויה לסנהדרי קמנה יתמנו בה שרשה לעשות הדינין הקמנים ו' והדבך תקשה ו' ויבאו לפי שרמעה: טהם ומו' והם ומו' ימנו שופרים נוגשים בעם ימנבו בעיר בשוקים וברחובות ויביטו עיני העם בעמקיהם

דע

יד ה'צו

בחורה בכלל עשין או לאוין [ג] בלומר העונשין [ד] מהשקפותיו על החיים ומנקודת אמתתו הוא לכל ישמע דברי חכמים וקבלתם [ה] גדולה המרכזת סביבה עיירות קטנות והוא הנקרא פלך ובזמן שיהיה ארץ ישראל מתחלקת לשבטים וכל שבט יש על הלק אדמתו שגפלו ל' גנחלה מאת ד' היתה העיר היותר גדולה שכל שבט נבחר למרכז אותו השבט להשיב שמה סנהדריין של כ"ג והוא הנקרא ג"כ — לפי הנראה — סנהדרי השבט הממונים על צחי הדינין וכל ג' בניו אותו השבט שבערים הקטנים סביבו [עיין לח"מ רפ"א מסנהדריין] ובזמן שהעיר מרובה באוכלוסין היו מושבין בחוכה ג"כ מלבד סנהדרי של עשרים ושלושה ג"כ צ"ד של שלשה וכל דבר הקטן ישפטו הם והכל לפי הלורך ממעטים או מרבים צחי משפט. [ו] שנאמר וישפטו העדה והלילו העדה עדה שופטת ועדה מללת כרי כלן עשרים ומנין להציא עוד שלשה וכו' (משנה רפ"א מסנהדריין) [ז] עיין במלכו הקודמת ובמש"ש והגדול מהן בחכמה היה נבחר לראש עליהן והשאר יושבין צעיוגול כמו חלי גורן כדי שיהיה הראש רואה את כלן [ח] ר"ל בגובה ומרכז העיר [ט] וכמו יהיו צעיר ויחיה ראוי לסנהדריין מאה ועשרים כדי שיהיה סנהדריין עשרים ושלושה ושלש שורות כל עשרים ושלושה וכו' (שם י"ז ב.) ולסימנא צעלמא נקטיה דא"א שיהיה כל יושבי העיר חכמים ראויין לישב צסנהדריין וא"א של כל העיר יהיו השופטים אלא כל עיר גדולה כזה לפחות ראוי להשיב שמה סנהדריין ולעשותה למרכז הפלך או השבט כולה אבל לא קטנה ביותר. [י] שלפניהם יציאו כל דבר הקשה ודינין אף צדיני נפשות [יא] והנשיא אינו ממנין השבטים עד שמספר כלם היה שבעים ואחד והמשבעים מושבין הגדול שבהם משנה להנשיא ויושב לימניה והוא הנקרא אב בית דין ושאר השבעים יושבין לפניו כפי מעלתם כל הגדול מחצירו יהיה קרוב לנשיא ולא צ"ד יותר מחצירו והם יושבין ממו חלי גורן צעיוגול כדי שיהיה הנשיא ואצ"ד ראויין כלן דלעיל (ר"מ כ"א שם) [יב] במקום המקדש והשכינה והוא שלשכת הגזית ועוד מעמידין שני צחי דינין של עשרים ושלושה עשרים ושלושה אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הכבית ואין מעמידין צסנהדריין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונגונים מופלגים בחכמת התורה בעלי דעה מרובה יודעין קלת משאר חכמות כגון רפואות והשבון ותקופות ואילטלנינות ודרכי המעוננים והקוסמין והמכשפין והכלי ע"ז וכיוצא באלה כדי שיהיו יודעין לדון אותם ואין מעמידין צסנהדריי אלא כהנים לויים וישראל המיוחסין להשיא לכהונה וכשם שצ"ד מנוקין בלדק כך לריכין להיות מנוקין מכל מומי בגוף ולריך להשתדל לצדוק לחפש שיהיו כלן צעלי שיצה צעלי קומה צעלי מראה נצוני לחש ושיודעין צרוב הלשונות כדי שלא תהא סנהדרי שומעת מפי המתורגמין ואין מעמידין בכל סנהד' לא זקן מופלג צשנים לא כרים מפני שיש בהם אכזריות אלא מי שאין לו צניס כדי שיהיה רחמן (סנהדריין לה מנחות ע"ב ור"מ פ"ב שם) [יג] כמכות צחי ככות גזלות וחצלות ושאר דיני ממונות כלן וצ"ד של שלשה אין מדקדיקין בהם הדברים הנאמרין למעלה אבל לריך שיהיה בכל אחד מהם שבעה דברים ואלו הן : חכמה ענוה ויראה ושונא צלע ואהבת האמת ואהבת הצריות להן ובעלי שם טוב (ר"מ שם) [יד] הן צכמות והן צאיכות. [טו] הכלל שיהא צארץ צחי משפט נמוכים לשפוט דברים קטני הערך ממעשים צפל יוס וצחי משפט גצוהים לעיין ולשפוט עיני רצת הערך ודברים קשים ושיהיה צמדניה גצוה מעל גצוה שומרי משפטי ד' והמדניה וגצוהים עליהם וכל דין שנולד צו ספק יעינו צו תחלה דייני אותו העיר שנולד צו הספק אס ידעו אמרו אס לאו שואלין לצ"ד שצבר הצית אס ידעו אמרו להן אס לאו שואלין לצ"ד שעל פתח העזרה אס ידעו אמרו להן אס לאו שואלין לצ"ד הגדול שלשכת הגזית אס היה הדבר שנולד צו הספק ידוע אלא צ"ד הגדול בין מפי הקבלה בין מפי המדה שדנו בה אומרין מיד ואס לאו דנין צו צשעתן ונושאתן ונותנין צדבר עד שיכבימו כלן או יעמדו למנין וילכו אחר הרוב ויאמרו לכל השואלין כך הלכה (ר"מ פ"א ממרוס ועיין לעיל עשין קע"ד קע"ה) וכ"כ צצעל דין שיהא חייב צדינו אלא צ"ד שצטירו וכול לדרוש מצ"ד שיכתבו לו מאיזה טעם וכצרכו דנו אותה והן בוצצין טענות שני הצדדים ופסק דינם ושולחין לצ"ד הגצוה חכם וגצוה לגצוה עד שיהא דבר המשפט מצ"ד שאין אחריו גלוס ודינין להם צ"ד שצטירו כפי מה שתלא צכתה מצ"ד הגצוה (סנהדריין ל"א ב ע"ש צ"ה) ד"ה ואס ר"מ פ"י מסנהדריין (ח"מ ס"י י"ד) וצדיני נפשות מתצורין כצין לצכות ואין מחצירין לחובה דאס פטרובה צ"ד פ"א אין מחצירין דינו עוד אפילו ידעו צ"ד שטעו אס לא שטעו צדבר המפורש צחורה שהלדוקין מודים צו. [טז] ר"ל